

Mutta tärkeämpää kuin tällä lailla soutaa ja huovata syyllisyyden ja syyttömyyden välillä on kuitenkin kysyä, voitaisiinko syyllisyys nivoa mielekkääseen tarkoitukseen, voisiko yksilö siis muovata syyllisyydestään (ja jopa ympäristönsäkin syyllisyydestä) mitään myönteistä. Näihin kysymyksiin on vastauksena pelkkä vaikeneminen, mikäli menemme kysymään asiaa psykologistisen syyllisyydestä vapauttamis-teesin innokkailta kannattajilta — sillä se, joka kiistää syyllisyyden, se joutuu kiistämään syyllisyyden positiiviset seurauksetkin.

Näin päädytään kammottavaan paradoksiin, että psykologit vapauttavat ihmisen hänen syyllisyydestään säästääkseen hänet negatiivisilta seurauksilta (rangaistukselta) ja riistävät häneltä samalla tahtomattaan myös *positiivisten seurausten mahdollisuuden*. Mutta vapauttavan tuomion saaneet henkilöt, jotka pääsevät ehkä kokonaan rangaistuksesta mutta joiden siitä huolimatta täytyy jatkaa elämistään objektiivisesta asiointilasta ja oman syyllisyytensä synnyttämästä subjektiivisesta mielipahasta huolimatta, eivät suinkaan ilahdu siitä, sillä "psykologiset verukkeet" eivät rauhoita heidän omaatuntoaan, ja heidän syyntakeettomuutensa perusteiksi esitetyt riippuvuudet saavat heidät tuntemaan itsensä holhouksen alaisiksi.

Siksi psykoterapian pitäisiikin jälleen rohjeta tunnustaa syyllisyyss syyllisyydeksi, olennaiseksi osaksi meidän inhimillistä elämäämme, jolla on sillakin oma tarkoituksensa. Ja mitä muuta sillä voitaisiin tarkoittaa kuin rikkomuksensa hyvitämistä tai syyllisessä tapahtuvaa muutosta, joka poistaa hänen syyllisyytensä? Syyllisyyteen suhtautumisessa on tarjolla monia hyviä mahdollisuuksia, kunhan syyllisyyttä vain ei vähätellä vääränlaisella suurpiirteisyydellä, joka kiistää syyllisyyden päästäkseen sen heraksi. Syyllisyyden herraksi voi päästä vain, kun syyllisyys tunnustetaan, ja kun syyllinen syyllisyytensä kautta "muuttuu toiseksi".

Nuori äiti ei ole vielä tähän päivään mennessä tunnustanut syyllisyyttään, hän on selittänyt minulle aivan alusta lähtien, että

tuomioistuimen edessä annettu tunnustus syntyi ympäristön painostuksesta ja että lapsi todellisuudessa putosi kuumalle liedelle. Minä en ole tuomari, minun asiani ei ole saada hänestä totuutta esiin, mutta olen varma siitä, että hän vielä jonakin päivänä kertoo minulle kaiken. Hän on kertonut minulle jo kylmiksi edesottamuksistaan, joihin "hän itse on myös ollut syy-pää" ja joiden pohjalta me sitten olemme päässeet doittamaan työmmä; hän on kertonut hysteerisistä purkauksistaan, lapsellisesta uhmaavuudestaan, harkitsemattomista hetken teoista, se-kasortoisista tulevaisuudensuunnitelmistaan ja kiihkeistä tunteen-purkauksistaan.

Me emme kovin pitkään jääneet pohtimaan mistä tämä kaikki johtuu, sillä mitäpä häntä hyödyttää tietää millaisia virheitä hänen vanhempansa ovat tehneet. Virheitä on epäilemättä tehty, varsinkin äidin hemmottelu on vaikuttanut tytön "hysteerisen luonteen kehittymiseen".

On näet omituinen asia, että hemmotellut lapset tulevat suorastaan hellyyden- ja huomion "kipeiksi"; siitä huolimatta, että he yleensä saavat tahtonsa läpi, he tottuvat "hellyyden liikakulutukseen", joka ei enää tahdo pysyä normaaleissa rajoissa. Siksi onkin väärin luulla, että jokainen lapsi joka kaipaa hellyyttä ja haluaa aina olla keskipisteenä ja joka jatkuvasti vaatii kasvattajan huomiota osakseen, kärsisi aina hellyyden puutetta, siis olisi vanhempiansa laiminlyöjä; asia voi olla myös päinvastoin, nimittäin että lapsi on hemmoteltu ja vaatii osakseen huomiota sitä enemmän mitä hän sitä saa. Kasvatusneuvojat, jotka luottavat sokeasti "puutteenkorvaamisteoriaan" ja suosittelivat joka tilanteessa hellyyden ja huomion tarjonnan lisäämistä, saattavat tällä tavoin tuntuvasti vaarantaa hyvinkin monen lapsen luonteen kehitystä.

Joka tapauksessa tämän nuoren äidin lapsuuteen on liittynyt hemmotteluvirheitä, mutta minä olen ollut hyvin varovainen

puuessani niistä. Nainen matkustaa melkein joka lomallaan kotimaahansa vanhempiensa luo, hän tulee heidän kanssaan hyvin toimeen, ja he ovat tukeneet tyttärtään näinä raskaina aikoina. Pitäisikö minun murskata tämä taustatuki selittämällä naisen isä tai äiti koko tapahtumaketjun syntipukiksi? Sitä minä en edes ajattele, meillä on tärkeämpääkin tekemistä kuin menneisyyden virheiden esiin tonkiminen: nykybetki täytyy käyttää hyväksi ja tulevaisuus habmotella toisenlaiseksi!

Tämän kirjan alussa puhuin jyrkänteen harjalla kulkemisesta, jota psykoterapeutin ammatti edellyttää, mikäli sitä harjoittaa vastuuntuntoisesti. Tämän tapauksen (n:o 22) kohdalla lukija voi seurata minua hetken aikaa minun tasapainoillessani tällä harjanteella kahden syvän kuilun välissä, ja samalla hänellä on tilaisuus vilkaista vuoron perään oikealla ja vasemmalla ammottaviin kuiluihin.

Vilkaisu tämän nuoren äidin menneisyyteen on samalla vilkaisu tällaiseen kuiluun, se houkuttelee porautumaan yhä syvemmälle pohjattomiin syvyyksiin. Olen varma siitä, että voisin tonkia näitä menneisyyden syvyyksiä koko sen neljän vuoden ajan, jonka meidän terapeutitset keskustelumme jatkuvat, enkä lopulta enää löytäisi minkäänlaista polkua inhimillisen ratkaisunvapauden kukkuloille, sillä olisin niin kietoutunut kaikkien mahdollisten tulkintojen verkkoon. Ehkä minä silloin viimeisenä viisautena saattaisin jopa myöntää sen, ettei tämä nuori nainen todellakaan voinut muuta kuin painaa kuuman silitysraudan poikansa selkään ja pakaroihin, ja näin lyödä psykologiasta taas pöytään tuon sätäkynukkepilakuvan, joka jo aikaa sitten on tunnustettu valheelliseksi. Mutta minun suuri oppimestarini, logoterapia, on antanut minulle aseet pitää katseeni syvyyteenkin vilkaistessani vakaana — potilaan tähden.

Ja näin me jätämme nuoren äidin lapsuuden ja pureudumme viimeksi kuluneisiin ratkaisuviin vuosiin ja nykyhetkeen.

Käytin edellä ilmausta "hysteerinen luonne" ja minun täytyy valaista sitä hiukan tarkemmin ennen kuin syntyy väärinkäsityksiä. Sillä sekä sanalla "hysteerinen" että sanalla "luonne" on maalikon tajunnassa tietty sivumaku. "Hysteerinen" kuulostaa aivan kuin ylipirteän naisihmisen kauhistuttavalta touhokutselta, ja "luonne" viittaa pysyviin tuntomerkkeihin, jotka vauvalle on annettu jo kehdoissa. Mutta näistä kumpikaan ei ole aivan oikea päätelmä, sillä on olemassa myös hyvin "rakastettavia hysteerikoja", joita kukaan ei hysteerikoiksi osaisi uskoakaan, ja luonteenpiirteisäkin voi tapahtua täysin odottamattomia muutoksia.

Hysteriasta Frankl on kirjoittanut seuraavan, erittäin selkeän määritelmän:*

"...ottaa esille kolme merkitsevää luonteenpiirrettä: 1. tällaisen ihmisten epäaitouden, 2. heidän sairaalloisen itsekkyytensä, 3. heidän laskelmoivan olemuksensa. Nämä ihmiset ovat epäaitoja, toisin sanoen he ovat kireitä, kaikki heissä vaikuttaa liioitellulta, ja tämä juontaa juurensa kädessä päivävästaisesta tilanteesta, jota he pyrkivät korjaamaan ja korvaamaan. Nämä ihmiset kärsivät nimittäin syvästi elämysten niukkaudesta, ja se synnyttää heissä voimakkaan elämysten nälän. Saattaa olla, että näiden henkilöiden erityinen suggestiovalmius, toisin sanoen heidän suggeroitavuutensa mutta myös heidän konversiovalmiutensa, siis heidän kykynsä muuntaa sielulliset ristiriitansa ruumiillisiksi sairauden oireiksi kuvastavat hysteerikolle tunnusomaisen sisäisen köyhyyden korvaamista ja kompensoimista. Mutta sen lisäksi toisena tyypillisenä luonteenpiirteenä on sisäinen kylmyys, kylmä laskelmointi, se tosiasia, että hysteerikolle kaikki ovat välineitä ja palvelevat egoistisia päämääriä; ja siitä syystä hysteerikko vaikuttaa aina teatraaliselta, hän ajattelee aina tekemäänsä vaikutusta, ja koko hänen olemuksensa vaikuttaa epäaidolta ja teennäiseltä."

* Ote on Viktor E. Franklin kirjasta *Psychotherapie für den Laien* (Herderbücherei-Band 387).

Koska tällaisten henkilöiden käyttäytyminen on suurimmalta osalta suunnattu tavoittamaan toiset, toisin sanoen tarkoitettu näytösesitykseksi kuuntelijoille tai katselijoille, niin älykkäät ja "lahjakkaat" hysteerikot voivat omakusa itselleen hyvinkin positiivisen ja myötämielisen roolin, jos se palvelee heidän omia päämääriään; he voivat esiintyä osaottavina, ymmärtäväisinä, uhrautuvaisina ja äärettömän ystävällisinä, mikäli katsovat sen itselleen edulliseksi. Monet tajuavat täsmälleen, milloin on oikea hetki suorittaa suuri esiinmarssi, ja he osaavat muunnella esiinmarssiaan aina oman päämääränsä ja yleisönsä mukaan niin mestarillisesti, että pystyvät ottamaan irti optimaalisen edun näytöksensä luulotellusta aitoudesta. Monet käyttävät myös omaa ruumistaan havainnollistaakseen esityksensä aitoutta mahdollisimman suurena määrinä; varsinkin pyörtymiskohtaukset, itku-kouristukset ja tuskanhuudot tai kuume, heikkous, pahoinvointi ja apaattinen sulkutila ovat omiaan päämäärän saavuttamiseksi. Kuta paremmin toista henkilöä voidaan näillä tempuilla petkuttaa sitä useammin häneen käytetään tätä hyväksi koettua menetelmää, ja näin hysteerikot saavat toisinaan koko perheensä kulkemaan varpaillaan; ja perheenjäsenet yrittävät lukea hysteerikon jokaisen toiveen hänen silmistään välttääkseen aiheuttamasta uutta "kohtausta".

Niin, eikä egoismista ja laskelmoinnista olekaan tässä oireryhmässä enää pitkälti kiristyksen, jonka taidon hysteerikot hallitsevat loistavasti, ja jolleivät asiat muuten rupea sujumaan, he uhkaavat itsemurhalla tai lavastavat jopa itsemurhayrityksen, mikä kyllä pehmittää niskoittelevimmankin vastustajan.

Näytteleminen, epäaitous ja kylmä harkinta saavat hysteerisen potilaan tuntumaan erittäin epämiellyttävältä, kun hänen perimmäiset motiivinsa nyt on paljastettu; ja tosiasiaa tähän "sisäiseen köyhyyteen" liittyy myös sosialisaaion puute. Tosin hysteeria voidaan suurelta osin parantaa, mutta ei kerimällä auki sen syntyhistoriaa — mikä muuten huvittaa hysteerikkoo suuresti, koska hän saa jälleen kerran esittää lapsuudenkokemuksensa

taas erilaisessa valossa, eri kääntein ja eri asioita liioitellen tarkkaavaiselle kuulijalle (psykoterapeutille)* — vaan yksinomaan kasvatusprosessin kautta, kasvattamalla hysteerikkoo uudestaan ja kasvattamalla häntä jälkikäteen, jolloin sisäisen kypsytymisen prosessi saadaan käynnistettyä.

Ja näin me olemme päätyneet jälleen luonteen käsitteeseen, ja kuten jo edellä mainittiin, luonne on taipuisa ja muovautuva. Hysteerikon parantaminen tarkoittaa hänen luonteensa kouluttamista.

Paras parannuskeino olisi tietenkin riistää vaikuttavaksi tarkoitettujen esitysten teho. Mutta tässä tapauksessa hysteeriset esitykset eivät kuitenkaan taantuisi yhdellä iskulla vaan lisääntyisivät aluksi yhtäkkiä kenties kuitenkin vielä tavoittaakseen toivotun ja nyttemmin estetyn vaikutuksen. Jos ympäristökin saataisiin pysymään välinpitämättömänä potilaan "ampussa järeällä tykistöllä", toisin sanoen hänen simuloidessaan ruumiillista luhistumista tai esittäessään yhtäkkiä oikosulkua, niin siinä olisi hyvä mahdollisuus saada hysteerisyys ajan mittaan sammumaan. Tosin ruumiiseen kohdistuvia yhtäkkiä täytyy kaikesta huolimatta pitää silmällä, sillä hyvin usein aukiviilletetyt valtimot ovat todella johtaneet kuolemaan, vaikka niiden tarkoituksena oli alun perin vain säilyttää kotiin palaavaa perheenjäsentä.

Tuskin ympäristöltäkään useimmiten voidaan vaatia, ettei se reagoisi hysteerikon kiristykseen, sillä on vaikea erottaa mikä on aitoa ja mikä teeskennelyä, ja sitä paitsi vaatii suunnattomia ponnistuksia jättää "hysteerinen purkaus" huomiotta ja suhtautua siihen tyynen viileästi, ikään kuin sitä ei olisi olemassaakaan. Tämä se juuri on pirullisinta koko ongelmakentässä: hysteeria ruokkii jatkuvasti itseään, koska se on suunnattu tavoitte-

* Tieteellisissä tutkimuksissa on todistettu, että (hysteeriset) potilaat reprodusoivat lapsuudestaan aina sellaista aineistoa, joka sopii kulloisenkin psykoterapeutin koulukuntaan; esimerkiksi psykoanalytikoille he reprodusoivat uniaan, yksilöpsykologeille taas alemmuskompleksejaan, junglaisille arkkityypisiä symboleja ja niin edelleen ja niin edelleen.